

ACTUALITEITEN

Uitspraak geding tegen ontheffing steenmarter

In dit artikel heeft ons redactielid Ultsje Hosper voor u de ontheffing voor het vangen en doden van de steenmarter, ter bescherming van weidevogelnesten en hun jongen, het bezwaar van de faunastichtingen en de overwegingen en beslissing van de voorzieningenrechter op een rij gezet. Uitspraak van die rechter was dat tot aan de uitspraak van de commissie bezwaar en beroep van de Provincie slechts maximaal 200 steenmarters mogen worden gevangen en aansluitend gedood, evenredig verdeeld over de in het bestreden besluit genoemde ontheffingsgebieden. De uitspraak van de provinciale commissie wordt rond half juli verwacht.

Ontheffing Provincie Fryslân

De Provincie Fryslân verleende op 2 december 2022 een ontheffing aan de Faunabeheereenheid Fryslân (FBE) voor het vangen en doden van de steenmarter, ter bescherming van weidevogelnesten en hun jongen in 21 weidevogelgebieden. Deze ontheffing is afgegeven voor de periode van 1 december tot 1 juli, voor de jaren 2022 tot 2027.

De ontheffing op de Wet Natuurbescherming dient ter bescherming van de weidevogels en is bedoeld voor het vangen en doden met een luchtdrukwapen of kogelgeweer van steenmarters gedurende het gehele etmaal. Hiermee kunnen steenmarters opzettelijk worden gevangen en gedood met een kastval, vangkooi, vangstok en vangnet.

De ontheffing is verleend voor het doden van maximaal 429 steenmarters per aansluitende periode vanaf 1 december tot 1 juli. Het gaat om 21 gebieden, die onderdeel waren van de pilot 'Predatiebeheer Steenmarter 2017-2022', waarin het broedsucces met gemiddeld 28% is toegenomen. Deze zijn tevens 'weidevogelkansgebied', zoals aangegeven in het Natuurbeheerplan Fryslân 2023, waarin gesteld wordt dat het broedsucces minimaal 70% moet zijn. Per gebied is het maximum aantal te doden steenmarters aangegeven. Alle gebieden zijn meer dan 100 hectare groot, met een weidevogeldichtheid van tenminste 10 broedparen grutto en/of tenminste 50 broedparen steltlopers/100 hectare. Ze voldoen allen aan de criteria van 'geschikt weidevogelgebied', zoals genoemd in de Nota Weidevogels 2021-2030 en het aandeel predatie door de steenmarter bedraagt tenminste 20%.

Bezwaar faunastichtingen

De stichtingen Fauna4life, Marterstichting en Animal Rights (faunastichtingen) dienden bezwaar in tegen genoemde ontheffing van 2 december 2022. Tevens dienden ze een schorsingsverzoek in. Volgens de Wet Natuurbescherming is de steenmarter een beschermd soort, hetgeen betekent dat het verboden is ze te vangen, te doden of te verstoren. Een ontheffing kan slechts worden verleend in het belang van de instandhouding van de natuurlijke leefomgeving.

De volgende bezwaren van de faunastichtingen en verweren van de Provincie kwamen tijdens de zitting op 2 februari 2023 aan de orde:

1. De ontheffing is niet nodig en niet effectief voor het beoogde doel.

Om een vitale weidevogelpopulatie in Fryslân te verkrijgen, dient een nestsucces van ten minste 70% te worden bereikt bij een predatie van nesten van ten hoogste 20%. Het nestsucces was gemiddeld 78% wanneer het predatorbeheer optimaal was verlopen, tegen 50% in het jaar voorafgaand aan het beheer. Het aandeel dat steenmarters hebben in het nestverlies is gemiddeld 3,5% bij optimaal predatorenbeheer en 17,7% in de jaren voorafgaand aan het beheer. De ruimte die ontstond na het verwijderen van steenmarters werd niet door andere predatoren ingenomen; elk jaar vindt evenwel hervestiging van steenmarters plaats.

2. De ontheffing is onvoldoende gemotiveerd en daarom ook niet nodig.

Volgens de Provincie voldoen de gebieden waarvoor ontheffing is verleend aan de normen voor optimaal weidevogelbeheer. Desondanks is er alsnog een hoge predatiedruk in deze gebieden, met een significant aandeel van de steenmarter. Volgens de faunastichtingen dient echter allereerst verdere biotoopverbetering plaats te vinden, voordat naar predatiebeheer wordt gekeken.

3. Er is onvoldoende gekeken naar andere bevredigende oplossingen.

Volgens de faunastichtingen wordt door de provincie zonder verdere toelichting gesteld dat, 'de maatregelen zoals rasters en onderwaterdammen kostbaar zijn en lang niet overal te realiseren'. Als aanvullende maatregelen kunnen worden getroffen, waarbij het doden van dieren geheel of gedeeltelijk kan worden vermeden, hebben deze maatregelen de voorkeur. Maar volgens de Provincie is hiervan afgezien wegens de praktische onuitvoerbaarheid om grootschalige weidevogelgebieden van rasters te voorzien; bovendien is uit onderzoek gebleken dat ze voor steenmarters niet werken. Uit recent onderzoek is ook gebleken dat steenmarters er niet voor terugdeinzen om water van 30 meter breed over te zwemmen, onderwaterdammen zijn daarom ook geen bevredigend alternatief.

4. Vangen en doden is geen bevredigende oplossing door influx van elders.

Hoewel er inderdaad inloop is van steenmarters in een gebied waar de steenmarters werden weggevangen, gebeurt dit niet tijdens het broedseizoen. De komst van nieuwe steenmarters is daardoor geen probleem gedurende het lopende broedseizoen van de weidevogels. Het betekent wel dat er ieder jaar opnieuw steenmarters weggevangen moeten worden.

5. Elders uitzetten is een goed alternatief voor het doden.

Steenmarters die opzettelijk worden gevangen en op een andere plek worden vrijgelaten, worden volgens de Provincie dan in een territorium van andere steenmarters vrijgelaten. Dit leidt tot conflicten, waarbij de vrijgelaten steenmarters van territorium naar territorium worden gejaagd en uiteindelijk in het verkeer omkomen of zelfs verhongeren.

6. Het verhogen van het nestsucces hoeft niet te leiden tot meer weidevogels.

Door de Provincie wordt erkend dat alleen in voldoende optimaal weidevogelbiotoop een verhoogd nestsucces kan leiden tot een grotere weidevogelpopulatie. Dat in de ontheffing wordt gesteld dat er wordt gewerkt aan het optimaliseren van het weidevogelbiotoop, wijst er volgens de faunastichtingen op dat de leefgebieden niet op orde zijn. Volgens de Provincie is in de pilot steenmarterbestrijding onomstotelijk vastgesteld dat het verminderen van steenmarters, ook in niet optimale weidevogelgebieden, leidt tot een significant hoger nestsucces. En meer uitkomende kuikens levert meer kans op uitvliegende juveniele vogels.

Overwegingen van de Voorzieningenrechter:

- A. Alle preventieve maatregelen hoeven niet te worden ingezet, voordat tot het vangen en doden van steenmarters mag worden besloten. Maar het ligt op de weg van de Provincie om aannemelijk te maken dat andere preventieve maatregelen niet of onvoldoende tot het beoogde resultaat leiden, zodat het doden van de betrokken steenmarters onvermijdbaar is.
- B. Het is gebleken dat de door de Provincie gekozen oplossing in de vorm van het vangen en doden van steenmarters, een oplossing is voor het probleem van onvoldoende nestsucces van de grutto en de andere weidevogels. Verder neemt de rechter in aanmerking dat Fryslân zowel nationaal als internationaal een zeer belangrijke functie heeft voor weidevogels.
- C. Door de faunastichtingen is aangevoerd dat er nog veel mogelijkheden zijn om de leefgebieden van de grutto en andere weidevogels in Fryslân te verbeteren. Ter zitting heeft de provincie onderkend dat de verbetering van de weidevogelbiotoop een belangrijk aspect is, maar op korte termijn voor het uitkomstpercentage geen oplossing biedt. Volgens de rechter blijkt zowel uit de motivering van het ontheffingsbesluit als uit de verklaringen ter zitting, dat bij de Provincie binnen de termijn van de verleende ontheffing, geen concrete, dwingende opties ter verbetering of uitbreiding van het leefgebied van de grutto bestaan.
- D. De rechter stelt vast dat door de Provincie is gesteld dat het verlenen van de ontheffing nodig is in het belang van de bescherming van de grutto en de weidevogels en hun nesten. De rechter is er, gelet op de systematische en cijfermatige onderbouwing van de rapporten op voorhand niet van overtuigd dat een optimaal gebruik van de ontheffing ook inderdaad zal leiden tot de voorspelde verbetering van de staat van instandhouding van de weidevogels in de periode waarvoor de ontheffing is verleend. Overigens is het voor de rechter ook niet geheel onaannemelijk dat de ontheffing, zij het tijdelijk, een zekere bijdrage kan leveren aan het stoppen van de terugloop van de populatie van grutto's en weidevogels in Fryslân.
- E. De rechter stelt vast dat aan de bestreden ontheffing twee rapporten ten grondslag zijn gelegd met grote verschillen omtrent het totale aantal steenmarters in Fryslân. Dit grote verschil tussen de beginstand van de steenmarterpopulatie heeft volgens de rechter vergaande consequenties voor de berekeningen omtrent het herstelvermogen van de steenmarterpopulatie. De faunastichtingen hebben zich niet vergewist van de juistheid van de beginstand en daarmee de vergewisplicht geschonden. Daarom is de rechter er op voorhand niet van overtuigd dat het bestreden besluit door de faunastichtingen in het bezwaar stand zal houden.

Beslissing:

De voorzieningenrechter bepaalt als voorlopige maatregel dat de Provincie **tot aan de uitspraak van de commissie bezwaar en beroep van de Provincie** slechts maximaal 200 steenmarters mogen worden gevangen en aansluitend gedood, evenredig verdeeld over de in het bestreden besluit genoemde ontheffingsgebieden, aldus in het openbaar uitgesproken op 9 februari 2023.

De volgende stap:

De commissie bezwaar en beroep van Provincie Fryslân houdt op 28 maart een zitting over de ingediende bezwaren. Naar verwachting doet de commissie circa zes weken later uitspraak over de ontheffing. De Provincie, de Faunabeheereenheid en andere partners (waaronder de BFWW) breiden zich op dit moment voor op de zitting van de commissie.

Tekst: Ultsje Hosper

Aanvulling: inmiddels is de commissie voor bezwaar- en beroepsschriften van de provincie Fryslân met een uitspraak gekomen. Zij heeft alle bezwaren en de verdediging van de provincie bestudeerd en is tot de conclusie gekomen dat de ontheffing niet aangepast hoeft te worden. In de tekst van het advies wordt ieder bezwaar beoordeeld en gemotiveerd aan de kant geschoven. Op alle bezwaarpunten werd de provincie in het gelijk gesteld! Dit houdt in dat er vanaf 1 december van dit jaar weer gevangen mag worden tot een maximum van 429.

De bezwaarmakende partijen kunnen wel nog een keer naar een rechter stappen, maar het ziet er niet naar uit dat dat de ontheffing voor seizoen 2024 nog in gevaar kan brengen.